

8. Каменська Т. О. Філософія складання фінансової звітності: як було та як буде // Бухгалтерський облік і аудит. — 2013. — № 2. — С. 3—7.

9. Югансон И. А. Управленческая отчетность: сущность и принципы формирования // Бухгалтерский учет. — 2008. — №5. — С.45—46.

10. Щирба Т. М. Концепція управлінського обліку в Україні // Інноваційна економіка. — 2012. — №3 (29). — С. 140—146.

11. Napadovska L. Towards a new paradigm of accounting// Towards Balanced Development: General Accounting Theory. Cracow University of Economics, Poland. 2005. — P. 137—147.

УДК 005.3

Одинцова Т. М.,

к.е.н., доцент, завідувача
кафедрою обліку і аудиту,

Севастопольський національний технічний університет

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗБАЛАНСОВАНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бухгалтерський облік як наукова дисципліна в останні десятиліття переживає етап переосмислення своєї ролі у формуванні інформаційного середовища сталого розвитку, що підтверджується значною кількістю досліджень зарубіжних і вітчизняних учених, присвячених питанням теорії обліку, його парадигм і концепцій. Серед наукових досліджень у цьому напрямку можна виділити розробки «Трьох хвиль» Р. К. Еліота, «Трьохрівневу модель забезпечення прозорості звітності» Р. Екклза, С. Діпіаза, «Новий облік для нової економіки» Б. Лева, «Структуру обліку інформаційного століття» Р.А. Хауелла та інших. У числі сучасних розробок українських учених: «інформологія» і «інтелектуальний облік» М. С. Пушкаря, «стратегічний екаунтинг» С. М. Деньги і Ю. А. Вериги, «подвійна інформаційна динаміка» Н. М. Малюги, «багатоцільовий» і «глобальний облік» С. Ф. Голова, «інституціональна теорія обліку» В. М. Жука, «науководослідні програми бухгалтерського обліку» С.Ф. Легенчука і ряд інших.

Особливої актуальності в умовах економіки знань набувають концепції сталого розвитку та балансування інтересів підприємства з інтересами зацікавлених осіб та інститутів. Відповідно змі-

на вимог до облікової інформації пов'язана з якісно вищим рівнем прийняття рішень в умовах економічної нестабільності і динамічності навколишнього середовища; цільовою орієнтацією на збалансованість політики підприємства з інтересами стейкхолдерів і стійкість розвитку; формуванням прозорого глобального інформаційного простору; появою нових видів капіталу, розкриття інформації про яких є необхідним.

Дані фінансової звітності в даний час все меншою мірою відповідають запитам споживачів, оскільки не охоплюють ряд нематеріальних факторів створення вартості, що представляють собою, по суті, ключові з точки зору стратегічних переваг бізнесу види капіталу. Крім того, вони є залежними від досить умовних принципів обліку і багато в чому орієнтовані на певну групу користувачів, передусім інвесторів. Дані фінансової звітності спираються тільки на вартісну оцінку, по-перше, об'єктивність якої найчастіше є спірною, і яка, по-друге, не дозволяє сформувати інформацію про ряд важливих аспектів діяльності підприємства — соціальної відповідальності, екологічної безпеки, організаційних, репутаційних, інформаційних і людських ресурсах. Проведені дослідження показали, що ціни на акції великих компаній все меншою мірою корелюють з фінансовими показниками, розрахованими за даними традиційного бухгалтерського обліку.

Тому вираженою тенденцією у галузі корпоративної звітності стає поступовий рух від фінансової звітності до звітності сталого розвитку на базі міжнародного стандарту Global Reporting Initiative, що припускає формування звітності за принципом «триєдиного підсумку» — економіка компанії, екологія виробництва і соціальна політика. Більше 95 % найбільших світових компаній і понад 60 % великих і середніх компаній в 2011—2013 рр. опублікували звіти про сталий розвиток. Наступним етапом є формування інтегрованої звітності, яка поєднуватиме в собі фінансовий звіт і звіт про стратегічної стійкості, об'єднані в новому форматі на якісно новому рівні.

Якісно новий рівень управління та прийняття рішень в умовах «економіки знань» передбачає, що облікова інформація повинна носити фінансовий і нефінансовий характер, охоплювати минулі і майбутні події і відбивати не тільки внутрішні процеси, а й давати характеристику зовнішнього середовища. Формування тільки такої, адекватної запитам користувачів, сукупності даних дозволить зберегти актуальність і позиції бухгалтерського обліку в контурі управління і позиціонувати його не просто в ролі реєст-

ратора минулих подій, але і як основного компонента інформаційного середовища сталого розвитку.

Це визначає доцільність перегляду і розвитку всіх традиційних елементів методу обліку. Зокрема, можливо більш широке застосування різних видів рахунків (диференціальних, відображуваних, позабалансових), використання систем не тільки простих і подвійних, а й відомих у теорії обліку потрійних і четвертих записи на рахунках, конструювання калькуляційних систем для регулювання бізнес-процесів, розширення сфери застосування в обліку нефінансових показників, зміна змісту та архітектури балансу і звітності і т. д.

Важливою тенденцією розвитку бухгалтерського обліку в умовах економіки знань стають відхід від жорсткого поділу на зовнішній і внутрішній і зближення існуючих видів обліку в рамках концепцій корпоративного управління. Крім того, спроби забезпечити відповідність обліку інформаційним запитам користувачів призвело до виділення різними дослідниками його нових видів — стратегічного, соціального, адаптивного, багатоцільового, креативного, інтелектуального та інших. Умовою виділення окремого виду обліку є потреба певної групи користувачів в інформації, що недостатньо забезпечується іншими, існуючими видами обліку, і формування під дані запиту сукупності практичних процедур, об'єднаних в рамках концептуальної моделі на основі ряду взаємопов'язаних теоретичних положень. Тому розвивати облік, на нашу думку, доцільно не стільки через пошук і відокремлення його нових видів, скільки через розширення кола об'єктів, методів і принципів уже сформованих. Сфера завдань фінансового та управлінського обліку, що вже не є зорієнтованими тільки на цільову групу зовнішніх або внутрішніх користувачів, змінюється, і вони зближуються в умовах формування єдиного інформаційного середовища.

У контексті як розвитку бухгалтерського обліку та виділення нових його видів, так і формування інформаційного середовища сталого збалансованого розвитку особлива увага приділяється ролі контролінгу і особливостям його застосування в практиці управління, оскільки саме в середовищі контролінгу, на нашу думку, і можуть бути чітко визначені і реалізовані вимоги до інформаційного продукту бухгалтерського обліку, він дає можливість моделювати систему інформаційного забезпечення та навігації процесу управління відповідно до баченням мети та перспектив розвитку.